

Ozimek – dawniej, i dziś

Praca ta przedstawia rys historyczny i jest jednocześnie zaproszeniem do złożenia wizyty w Ozimku oraz sąsiadujących gminach.

Gmina i miasto położone są na pograniczu Niziny i wyżyny Śląskiej w obrębie doliny rzeki Mała Panew będącej prawym dopływem rzeki Odry. Ozimek wyróżnia się wyjątkowo pięknym położeniem wśród gęstych lasów, będących częścią Borów Stobrawskich, które wokół niego tworzą swoisty park. Lasy mieszane i sosnowo świerkowe dają szerokie możliwości rekreacyjne, a w połączeniu z kompleksem pobliskich Jezior Turawskich oraz stawów rybnych w Biestrzynniku stwarzają doskonałe warunki do plażowania, kąpieli, myślistwa, wędkowania i żeglowania.

Miasto Ozimek jak i gmina położone jest w najcieplejszej dzielnicy klimatycznej Polski. Charakterystyczną cechą klimatu tego terenu, są stosunkowo małe roczne amplitudy temperatur powietrza. Gmina i miasto Ozimek zajmują obszar 12650 ha, zamieszkuje tu 22154 osób, w tym 9732 w Ozimku.

Jeszcze w połowie XVIII stulecia Ozimek był mało znaną osadą położoną wśród lasów królewskich o bogatych pokładach rudy darniowej. Dzieje Ozimka są ściśle związane z uruchomieniem w roku 1754 huty żelaza, o czym zdecydował król Prus Fryderyk Wielki. Powstała ona na miejscu młyna wodnego należącego do chłopca o nazwisku Ozimek i stąd właśnie nazwa tego miasta.

Pierwsze ślady pobytu człowieka w naszej gminie pochodzą z neolitu (początek epoki kamienia), tj. około 4200-1700 lat p.n.e. Naukowe potwierdzenie odkrycia, jakie zostało dokonane w ostatnim czasie w Krasiejowie być może pozwoli umiejscowić najstarsze jak dotąd ślady pobytu człowieka w gminie Ozimek w środkowej epoce kamienia tj. około 8000-4500 lat p.n.e).

Do XIII w. tereny gminy Ozimek były silnie zalesione i miały ubogie gleby, z tego powodu należały do rzadko zaludnionych.

Ozimek został zdobyty w dniu 23 I 1945 r. przez oddziały 3 Armii Pancerniej Gwardii gen. płk. wojsk pancernych. Pawła Rybałki i 21 Armii gen. płk. Dmitrija Gusiewa w toku operacji wiślańsko-odrzańskiej. W 1945 r. Ozimek uzyskał prawa osiedla, a w 1962 r. - prawa miejskie. Herb został ustalony przez Miejską Radę Narodową w 1975 r.

Prawie 250 lat temu losy młyna, huty i osady spłoty się nierozzerwalnie i zaowocowały powstaniem najpierw kolonii hutniczej, a później osady, osiedla i miasta Ozimek.

Wraz z budową huty zaczęły powstawać kolonie robotnicze. Pierwsze domy wybudowano w 1765 r. w pobliżu huty. Mieszkali w nich urzędnicy oraz wykwalifikowani hutnicy. Stanowiły one zaczątek późniejszego Ozimka.

Przy hucie w niedługim czasie po jej założeniu (w 1767 r.) powstała kolonia "Lasy". Przeznaczono ją przede wszystkim dla węglarzy, którzy mieli obowiązek dostarczania określonej ilości węgla drzewnego do huty. W 1829 r. kolonię "Lasy" włączono do istniejącej osady Ozimek. Kolonia "Lasy" usytuowana była prawdopodobnie wzdłuż obecnej ul. Wyzwolenia.

W 1819 r. wybudowano w Ozimku kościół ewangelicki według projektu architekta Karla Friedericha Schinkla.

W 1820 r. zbudowano drogę bitą z Opola przez Ozimek do Zawadzkiego. Droga ta przebiegała obok huty przez rzekę Mała Panew, co spowodowało konieczność budowy nowego mostu. W 1827 r. wybudowano most żeliwny wiszący nad rzeką Mała Panew. Był to pierwszy most wiszący w Europie, zaprojektowany przez inspektora maszynowego Schotteliusa i wykonany w Hucie "Małapanew".

Do roku 1938 służył ogólnej komunikacji na trasie Ozimek - Zawadzkie.

Kolejnym etapem była budowa i oddanie do użytkowania w 1858 r. odcinka linii kolejowej Opole- Tarnowskie Góry (była to druga linia kolejowa na Śląsku).

W latach 1915-1930 powstaje zespół osiedla robotniczego przy ul. Częstochowskiej, W 1933r. wybudowano obwodnicę Opole-Częstochowa ,która omijała hutę.

Ozimek jest stosunkowo młodym miastem i nie posiada wiele zabytków. Jednak spośród zachowanych na szczególną uwagę zasługuje późnoklasycystyczny kościół ewangelicki, zbudowany w roku 1819 oraz najstarszy w Europie żelazny most wiszący z 1827 r. położony na terenie Huty Małapanew.

11 lipca 1992 r. podpisano dokument o współpracy partnerskiej między Ozimkiem , a Heinsbergiem ,w którym zostało zawarte zapewnienie o rozwijaniu przyjaznych kontaktów obydwu miast także poprzez współpracę gospodarczą. Heinsberg pomógł Ozimkowi m.in. w budowie nowej przychodni zdrowia i rozbudowie szpitala ,w budowie przedszkola integracyjnego.

Co dwa lata organizowane są uroczyste Dni Miast Partnerskich na przemian raz w Ozimku raz w Heinsbergu.

Natomiast 17 maja 1997 r. podpisano Akt Partnerstwa między Ozimkiem ,a czeskim miastem Rýmařov. Dokument zapewnia utrzymanie stałych więzów pomiędzy naszymi miastami, dążenia do rozwinięcia współpracy i wzajemnej pomocy.

Gmina Ozimek ma charakter przemysłowo-rolniczy. Znalazło tu swoją siedzibę szereg przedsiębiorstw i zakładów o charakterze produkcyjnym, usługowym i handlowym.

Do największych należą:

-Huta Małapanew- zakład przemysłowy o wielokierunkowej produkcji nierozzerwalnie związany z historią i teraźniejszością miasta. Znalazło w niej zatrudnienie w XIX i początkach XX w. kilkaset osób, pod koniec lat siedemdziesiątych osiągnęła prawie 7000 zatrudnionych. Dla pracowników w niej zatrudnionych powstawały nowe osiedla i okoliczna infrastruktura. Z całej Polski do huty ściągali młodzi, ludzie znajdując w Ozimku swoje miejsce, zakładając rodziny, otrzymując na starcie w szybkim czasie nowe mieszkanie.

Rozwój hutnictwa na terenach nad Małą Panwią rozwinął się z chwilą przejścia terenów Śląska pod władanie Prus. Pruski minister Heinitz podsunął Fryderykowi II myśl rozbudowy hutnictwa górnośląskiego. Realizatorem projektu został hrabia Reden, posiadający ogromną wiedzę w temacie hutnictwa. Hrabia Reden zwrócił uwagę na teren nad Małą Panwią, i zaproponował zbudowanie tu huty żelaza. Fryderyk II wydał rozporządzenie o budowie huty na lewym brzegu rzeki. Miejsce to było bardzo korzystne pod względem komunikacyjnym, tj. w niedużej odległości od Odry, oraz zasobne w drewno, zaś sama rzeka Mała Panew stanowiła źródło energii. Hutę usytuowano na miejscu młyna wodnego, należącego do chłopca o nazwisku Ozimek. Realizatorem budowy zakładu był miejscowy nadleśniczy Rehdanz. Już w sierpniu 1754r. stanął na miejscu młyna pierwszy wysoki piec, a w roku następnym drugi. W listopadzie 1754 r. na prawym brzegu Małej Panwi uruchomiono 2 piece do fryszowania.

Do roku 1780 huta w Ozimku podlegała zwierzchnictwu Izby Wojenno-Dominalnej, a następnie przeszła pod zarząd Wyższego Urzędu Górniczego we Wrocławiu. Wówczas hutą kierował już urząd hutniczy.

W pierwszym okresie istnienia, huta produkowała głównie amunicję artyleryjską oraz garnki, kotły, piece żelazne a od 1756 r. odlewy i żelazo w sztabach.

Huta Małapanew słynęła z wysokiej jakości swych wyrobów. Jeszcze w XIX w uznawana była za jedną z najlepszych w Europie. Po raz pierwszy w Europie (1789 r.) użyto w hucie koksu do wytopu surówki.

Zakład rozwijał się również w czasie II wojny światowej.

Modernizacja i rozbudowa Huty Małapanew" przypadająca na lata 1945-1980 uczyniła z niej jedną z najnowocześniejszych wówczas odlewni staliwa w Polsce. Podstawowymi wyrobami huty są odlewy stalowe i żeliwne, armatura przemysłowa i kolejowa, walce hutnicze, maszyny i urządzenia oraz konstrukcje stalowe.

Dziś niestety Huta została podzielona na mniejsze Spółki, upadek hutnictwa i zła kondycja finansowa tego wielkiego zakładu przełożyła się bezpośrednio na sytuację miasta i jego mieszkańców.

-Huta Szkła „Jedlice” specjalizująca się w wytwarzaniu różnorodnych opakowań szklanych dla zakładów przetwórstwa owocowo-warzywnego, mięsnego i rybnego.

Obszar Gminy Ozimek ze względu na znaczne zróżnicowanie siedlisk i zbiorowisk roślinnych obfituje w chronione i rzadkie gatunki roślin. Spotkać tu również możemy wiele interesujących gatunków zwierząt.

Na naszym terenie występuje ok. 400 gatunków roślin naczyniowych, część z nich to gatunki objęte ścisłą ochroną bądź bardzo rzadkie gatunki roślin są to: widłak jałowcowy, długosz królewski, goździk siny. Jest to jedyne miejsce na Opolszczyźnie występowania tego gatunku.

Świat zwierzęcy jest równie bogaty jak roślinność. Występuje tu wiele gatunków chronionych oraz rzadkich w skali regionu i kraju. Wśród zwierząt bezkręgowych objętych ochroną możemy spotkać: pająka tygryzka oraz pająka królowej. Możemy spotkać również bardzo rzadko występującego w Polsce gniewosza plamistego. Największą osobliwością, jeżeli chodzi o gromadę ssaków jest występowanie na terenie gminy Ozimek bobra, koszatki i gronostaja.

Panoramę gminy tworzą takie wsie jak:

-Antoniów: wieś powstała w 1780 r. za sprawą rozwijającej się huty „Małapanew”. Pierwsi koloniści przybyli tu z głębi Niemiec : z Hesji-Nassau. Obecnie wieś zamieszkuje 1248 osób.

-Biestrzynnik: Położony na północ od Ozimka. Z przekazów wiemy, że wieś musiała już istnieć przed rokiem 1679 kiedy liczyła 12 mieszkańców. Od najdawniejszych czasów Biestrzynnik otoczony był lasami. Mieszkańcy wtedy trudnili się wypalaniem drewna drzewnego. Wieś posiada znakomite warunki do rekreacji szczególnie w zakresie wędkowania.

-Chobie: Wieś obszarowo najmniejsza w gminie. Kolonia powstała 10 czerwca 1754 r. bowiem tego dnia na zamek opolski zjechało 12 mieszkańców starego folwarku Chobie, którzy zobowiązali się tu wybudować nowe siedlisko. W roku 1894 wybudowano tu kaplicę poświęconą Matce Boskiej Różańcowej, przy której odprawiane są nabożeństwa różańcowe w maju.

-**Dylaki**: Nazwa Dylaki pochodzi od nazwy gospody, karczmy „Krug Dylla”. Powstała tu w roku 1898 fabryka Artura Fuchsa (opolanka), która dała pracę wszystkim kobietom i dziewczynom z okolic. Dzisiaj zakład ten już nie istnieje, na jego miejsce powstał „Coroplast” sp.z.o.o.

- **Grodziec** – Po wojnach prusko-austriackich w XVII w. Śląsk był bardzo wyludniony i król Pruski Fryderyk Wielki ściągał na te tereny każdego chętnego osadnika. Zgłosiła się wtedy grupa Czechów z Uher, którzy utworzyli osadę, nazywając ją Bedrichuv Hradec. W roku 1945 wycofujący się wermacht zarządził ewakuację całej miejscowości i już 23 kwietnia 1945 r. dotarł tu transport repatriantów z Biłki Szlacheckiej pod Lwowem. Obecnie Grodziec zamieszkuje ok. 1516 osób.

-**Krzyżowa Dolina** – wieś powstała w roku 1771 w głębokich lasach na pograniczu powiatów opolskiego i strzeleckiego. Pierwsi koloniści zaczęli od karczowania drzew, żeby uzyskać ziemię pod uprawy. Do budowy domów używano wyłącznie drewna. Układano grube, obciosane bale i tak powstawały ściany, dachy też były drewniane, kominy natomiast wykonane były z kamieni polnych. Koloniści produkowali tu węgiel drzewny, który był świetnym surowcem używanym przez lokalną hutę.

- **Szczedrzyk** – o Szczedrzyku zrobiło się głośno w roku 1933, gdy rozpoczęto tu hydrobudowę Jeziora Turawskiego. Podczas tej budowy natrafiono na ślady osady datowanej na IV i V wiek naszej ery. W odległej przeszłości zamieszkujący tu ludzie byli producentami miodu i wosku. Od roku 1400 wieś nazywała się Scedrzyk, a w 1532 Stedryk. Nazwy te wywodzą się od polskiego miana „szczodry”. Jest to piękna wieś letniskowa, którą odwiedzają także turyści z Europy.

- **Krasiejów** – jest najstarszą miejscowością w gminie. Około 230 mln lat temu znajdował się tutaj brzeg wielkiego morza. W miarę jego regresji następowało osadzanie się szczątków organicznych na dnie i w mule. Jest to pierwsze w Polsce stanowisko, w którym masowo występują różnego rodzaju kości. Dziś Krasiejów poszczycić się może najstarszym wykopaliskiem na świecie – kopalnym stanowiskiem dinozaurów. Na miejscu wykopaliska znajduje się Jura Park, w którym każdy znajdzie coś dla siebie z historii życia dinozaurów.

Liczne atrakcje przedstawionej przeze mnie mojej gminy aż kuszą do zaprzyjaźnienia się z tutejszym otoczeniem. Jest to miejsce, w którym zawsze chętnie będę spędzała wolny czas. Myślę, że każdy turysta znalazłby tu kawałek oazy dla siebie.

Bibliografia:

1. Gmina i Miasto Ozimek. pod red. L. Bąka.. Ozimek 2000.
2. Wiadomości Ozimskie pod red. L. Bąka .
3. www.wikipedia.pl
4. www.ozimek.pl

Autor:
Dominika Ozimek

